Poštnina plačana v gotovini. V Ljubljani, dne 21. februarja 1935. Štev. 29. Letnik LXXV. (šol. leto 1934./35.)

Učiteljski tovariš

Stanovsko politiško glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveta«
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list z članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davek posebe. Pošt. ček. rač. 11.153. Telefon 3112

Učiteljstvo in javno življenje

Vse naše javno življenje izgleda kakor hotel, v katerem kipi in vre samih idej. Ob gibanju in vrenju teh idej pa plava na površju ideja — pena. Plavati mora na vsak način na površju.

Ideja demokracije nasprotuje ideji močne avtoritativne osebnosti, stanovsko gospodarstvo, liberalizmu, konservativnost nasprotuje naprednosti, avtonomija centralizmu itd.

Vsaka izmed teh idej vsebuje kompleks gospodarskih, kulturnih in socialnih vprašanj — a jedro vseh je socialno vprašanje, kako rešiti življenjski obstoj množice ljudi, ki nimajo ničesar razen golega življenja, in kako zajeziti čimdalje večje število te množice. Recepti za ozdravljenje tega zla so različni. Eni so prepričani, da so edini lek Maltusove teorije, drugi so mnenja, da je treba vse pobesiti, tretji dajejo na gnojno rano obliž miloščin. Eni mislijo, da je treba kapital koncentrirati — drugi si delajo iluzije o raju brez kapitala.

Slika tega vrenja in kipenja je vidna v gorski vasi, v filistrskem trgu in nebotičniškem mestu. Čuti in vidi jo vsak, ki ne hodi po življenjski poti z zavezanimi očmi in zamašenimi ušesi. Največkrat pa idej sploh videti ni, le zgoščena pena pokriva kipeči kotel.

Težko je človeku spoznati se v takem kaosu, a še težje je najti pravo orientacijo!

In kako stoji ob tem kipenju naš učitelj? Miren in tih je. Skljućen, včasih z ustrojenim hrbtom, stopa po razorani brazdi. Mirno orje, kolje, seje in kljub vsem oviram socialnega in političnega značaja vzgaja nov rod, rod, ki bo vedel, kaj je lastno ognjišče, lastna država. Dobro se zaveda, da mora dovršiti zgodovinsko nalogo, **vzgojiti jugoslovansko miselnost, vzgojiti duhovno in ne samo politično edinstvo.** Temu cilju je posvečeno njegovo delo v zatohli šolski sobi in večerno delo ob brleči svetiljki v krogu vaške, odraščajoče mladine.

Vzgojiti mladega državljana v samozavestnega in samostojno mislečega Jugoslovana z najboljšimi moralnimi vrlinami, je in bodi prva ideja, s katero se peča in pečaj naš učitelj.

Življenje pa gre svojo pot naprej in kotel kipi in vre — na vrhu pa se nabira čimdalje več pen. Ali naj naš učitelj prezre to kipenje in vrenje? Ne, že zaradi gori podčrtanega namena, za katerega deluje v in izven šole, zaradi samega sebe, ker je del organizirane človeške družbe, se ne sme zaviti v togo »kajmimarstva«.

O vseh panogah gospodarskega, kulturnega in socialnega življenja, ki pulsira po državnem organizmu pri nas in drugod, mora biti naš učitelj vsaj v splošnem poučen. Vse ideje, ki vro v kotlu sedanjega javnega življenja, mora naš učitelj dobro poznati. Zato naj stopi pogumno k temu kotlu, brezobzirno naj odstrani pene, da bo videl, kaj vre in kipi. Če ga pena malo obrizgne, ali para nekoliko osmodi, nič ne de. Težave bodo kmalu minile. Razultat takega postopka mora biti le ta, da se otresemo onega hlapčevstva, ki je madež na našem stanovskem telesu. Ne igrajmo samo sramotne vloge priganjačev, ki vpijejo in kričijo takrat kadar se jim ukaže. Žalostno je pri tem namreč to, da vpijejo taki priganjači le proti onim, ki so na poti gospodom, ki nas prijazno pogledajo le takrat, kadar hočejo plavati na površju.

Priti moramo do spoznanja, da je učitelj edini pravi in tudi prvi prosvetni delavec med narodom. To njegovo poslanstvo je v absolutnem nasprotstvu s hlapčevanjem onim, ki poznajo učitelja le kot klin na lestvi po kateri plezajo navzgor. Otresti se moramo takega gledanja na naš stan s tem, da si ustvarimo lastne poglede na vse javno življenje.

Biti temeljit poznavalec, strog in objektiven opazovalec današnjega javnega življenja je in bodi namen in tudi naloga našega učitelja.

Pa velja to samo za učitelja? Ne tudi učiteljica se mora zanimati za javno življenje. Iste službene dolžnosti, isti življenjski pogoji in končno zahteve ženskih organizacij po enakopravnosti silijo v to. Emancipacija žensk ni v tem, da posnemajo moške v njihovih najslabših razvadah, ampak v tem, da se v družbi moža, s katerim tvori celoto, ramo ob rami borijo za zboljšanje splošnih moralnih vrlin naroda, ki jih ravno danes tako malo opažamo. Ženskam, ki jim je v družbi moža, to je v družini odmerjen že po naravi gotov delokrog, bi moral biti analogno odmerjen isti delokrog tudi v višje organizirani družbi. Ako pa hoče naša žena to doseči, mora to tudi zahtevati, kjer pa ni zahtev, tudi ni dajatev.

Tudi naše tovarišice naj stopijo s čistim srcem, z gotovim ciljem v našo družbo v krog opazovalcev in ocenjevalcev našega javnega življenja.

Ne mislim s tem, da se mora že vsakdo izmed nas vtikati v vsako lokalno vaško politiko in se z njo mazati. Hočem samo poudariti, da mora imeti vsak naš tovariš in tovarišica zadevno širše obzorje, da sta poučena o vseh perturbacijah v človeški družbi. Vsakokraten, v tem smislu na zborovanju podan splošen pregled o novostih v človeški družbi, bi imel za posledico, da bi se ustvarila med nami nekaka enotnost v nazorih, ki bi vodila k moralni okrepitvi nas samih in potom nas k okrepitvi našega ljudstva k rešitvi preje označene zgodovinske naše naloge.

K. L.

Koliko smo na boljšem

V razmišljanje onim, ki nameravajo na višjo pedagoško šolo

Naj mi tovariši dovolijo, da jim povem par iskrenih besed. Ako hoče temu šepetu prisloniti uho še kdo drugi, me bo to še posebej veselilo.

Nisem bil sam. Bilo nas je mnogo. Bili so tudi pred nami, a opažamo jih tudi danes, čeravno so njihove vrste zdecimirane. To so vrste onih, ki so iz najrazličnejših nagibov in motivov zaželeli, da nadaljujejo svoje študije na višji pedagoški šoli. Že sam naslov jih je vlekel: pedagogika —pa še višja, a priznajmo odkritosrčno, za večje delo, za večji dolgotrajnejši posel pričakuje človek tudi večjo, ali vsaj enako nagrado z onimi, ki tega posla niso izvršili. Ne mislim pri tem samo na plačo na onih par dinarjev, ki so človeku neobhodno potrebni, mislim predvsem na moralno pomoč, na moralno ravnopravnost, na ravnopravnost v odrejeni, če hočete, kasti. Mi nismo krivi če je danes društvena formula taka, da bazo ravnopravnosti nivelira tudi gmotno stanje.

Gnani po najrazličnejših željah smo vstopili na pedagoško šolo. Nočem govoriti (čeprav me srbi jezik) o našem delu na višji pedagoški šoli, nočem na tem mestu govoriti niti o delu same šole, ki nosi tako zvenečo titulo nego imam namen, da onim, ki tega koraka, tega prvega koraka niso še storili, povem, kakšen je poslednji ali vsaj predposlednji korak.

Evo ga. Mislili smo: državi so potrebni učitelji za meščanske šole, državi je potreben učiteljski kader z večjim pedagoškim znanjem nego ga zamore dati učiteljišče in samoizobrazba posameznih učiteljev. Mislili smo, da ta potreba ni predvidena za daljšo, nego le za krajšo dobo, dokler se ne reorganizira celokupna učiteljska izobrazba. Razumljivo je, da smo upali, da bomo po dovršeni šoli vsaj ono, kar smo bili, ko smo stopili na šolo.

Pa kaj se je zgodilo.

Z vstopom na pedagoško šolo smo menda prenehali biti učitelji, nismo bili niti državni gojenci, ker bi sicer ne plačevali vpisnine in druge »određene sume«. Da smo prenehali biti učitelji, smo vedeli tudi po tem, ker so nas posadili v klopi in nas tretirali približno tako, kakor smo bili prej sami vajeni tretirati otroke. To tovariši ni šola. Mislili smo, da gremo v boj, da gremo na »megdan« preizkušat svoj razum in svojo pamet — a ko smo prišli: Mir! Sedi! Kdo ni prišel? Pa smo se razleteli po privatnih stanovanjih naših pedagoških velikanov, da polagamo izpite. Tudi to bi moralo odpasti. Menda pride lažje v šolo en sam profesor nego gre v njegovo stanovanje 100 slušateljev. Da — slušatelji smo postali. Dali so nam legitimacije, v katere smo bulili, kadar ni bilo v žepu niti počenega groša. — Skoraj sem zašel predaleč. Prenehali smo torej biti učitelji in prevzeli zvočne naslove »slušatelji«. Po položenem diplomskem izpitu pa sam ne vem, kaj smo bili, ko je treščilo med nas, kot iz jasnega. Nagrada za ves naš trud, in truda je bilo, je bila ta, da so nas razkropili po vsej državi — brez obzira : boš li mogel tam, kamor te pošljejo, ustvariti toliko, kot bi mogel ustvariti tam, kjer poznaš mentaliteto naroda in otrok, jezik in tako dalje. Morda je bila to poslednja »pedagoška lekcija po prestanih študijah. To se ni zgodilo samo z našim letnikom, zgodilo se je tudi s prejšnjimi in to nekako po receptu, čimprej in čimbolje si položil izpit, tem dalje si odletel.

Ampak to ni še vse. Letimo še danes. Dobro je rekel naš tovariš »Nismo ni na nebu ni na zemlji nego na čardaku«. Učitelji nismo, slušatelji nismo, ker smo položili diplomske izpite, a nastavniki ne moremo biti, ker ministrstvo še ni rešilo naših prošenj, da nas prevede v »višje« zvanje nastavnikov.

Po tem našem »nepoložaju« se ravnajo tudi naši prejemki. Oni, ki so dodeljeni (in dodeljeni so skoro vsi) v mesta, ki so v drugem draginjskem razredu, pa so slučajno (in teh je večina) prej službovali po vaseh, dobivajo že nad eno leto prejemke tretjega draginjskega razreda. To pomenja samo v enem letu minus 1200 dinarjev. Lahko bi bilo, ako bi se moglo živeti z draginjsko doklado tretjega razreda. Ampak večina je bila dodeljena v take kraje, kjer je uradništvo izpostavljeno eksploataciji. Namesto posebne doklade torej odtegljaj. Občine, v katerih smo prej stanovali (in službujemo po zakonu še danes) so se po pravici odrekle izplačevanju stanarine, ki bi jo kot učitelji prejemali, kar pomenja odtegljaj 150 dinarjev mesečno. Letno toraj 1800 Din. Naši uslužbenski listi so razstreseni bog ve kod. Vem za primer, da je en uslužbenski list v srezu ene banovine, drugi na šoli devete banovine — za tretjega pa nevem ali je v deveti ali v prvi banovini. In plača. Plača prihaja iz matične šole. Vsekakor z zamudami! Jaz sem jo prejel v 14 mesecih samo dvakrat redno. S tem se nam povzročajo vsem silne neprilike. Narod, med katerim živimo komaj čaka prvega in vsako odlašanje plačila razumevajo kot šikanacijo od strani državnih uradnikov, ki »nočejo« plačati takrat, ko prejmejo denar. S tem se ugled učitelja kvari, a kvari se tudi ugled države. Za plačo, ki prihaja iz matične šole (dravska banovina je hvalevredno dobro uredila) moramo plačevati poštnino. Zopet odtegljaj! Ali se ne bi mogla plača, na katero ima drž. uradnik po zakonu pravico poslati uradnim potom? No, še nekaj, za dviganje plače in za podpisovanje moramo izdajati režiserjem pooblastila. Ta pooblastila so v eni banovini takse prosta, v deveti jih je treba opremiti s kolekom za 2 dinarja, a v drugi zopet za 10 dinarjev. Na letno plačo toraj odpada samo na pooblastila 120 dinarjev pa zopet na poštnino 96 dinarjev, tako da smo letno na boljšem za celih 3216 dinarjev (Tritisoč dvesto šestnajst). To je sama čista denarna zadeva.

Koliko porabimo za vožnjo ne smem niti računati, a v krajih, kjer je letni maksimum 51° v senci — ali ob 23. uri v sobi 36° ne morem ostati.

Šole, katerim smo dodeljeni so brez zadostnega števila učiteljstva, pa smo primorani poučevati polno število (ne polno nego maksimalno, ki je predvidena samo za kratko dobo, za primer bolezni kakega nastavnika). Vem, da nekateri že nad eno leto vlečejo do 30 ur tedensko in to v nehigienskih učilnicah. Mnenja sem, da nismo bili poslani na šolo z namenom, da si po dovršenih študijah upropastimo zdravje, da si nakopljemo neozdravljivih bolezni, nego zato, da služimo čim dalje.

Ampak kljub vsem zapostavljanjem, kljub vsem težkočam, ki so se zgrnile na naša ramena ne klonemo. Še vedno je v nas onega vzleta, ki nas je gnal za daljnjim, za večjim za popolnejšim. Vemo, da je ta vzlet okrnjen, upognjen, da se upogiblje vsak dan boli, zato svetujemo onim, ki žele, da jim ostane neokrnjen, naj premislijo vse sončne pa tudi vse senčne strani. Naj se ne plašijo, a varujejo naj se razočaranja.

Onim pa, ki so krivi za tako stanje ne bomo sodili sami, sodil jim bo narod in zgodovina.

Kunst Vilim, Kavadar.

Občni zbor Zveze društev „Šola in dom“

V nedeljo, 17. t. m. je bil v Ljubljani občni zbor Zveze društev »Šola in dom«. Občnega zbora so se udeležili delegati in delegatinje iz večjih krajev naše ožje domovine ter zastopniki profesorskega društva, društva učiteljev meščanskih šol in jugoslovenskega učiteljskega udruženja, ki jih je pozdravil predsednik Zveze dr. Lončar z željo, da bi bilo sodelovanje staršev in učiteljstva v korist naši mladini.

Zvezni tajnik, profesor Čopič, je podal obširno poročilo o poslovanju Zveze in društev v pretekli dobi. Iz tega poročila posnemamo, da so delovala posebno dobro društva v Mariboru, Kranju in Ptuju, kjer so direktorji srednjih ter upravitelji meščanskih in osnovnih šol složno sodelovali s starši za izboljšanje pouka, predvsem pa vzgoje našega naraščaja.

V letu 1934. se je ustanovilo društvo »Šola in dom« v Murski Soboti. Društvo v Litiji je sodelovalo z drugimi činitelji, da se je ustanovila v kraju meščanska šola. Ljubljansko društvo je priredilo tri predavanja za starše v Ljubljani, tri v ljubljanskem radiu ter razstavo otroških risb.

Zveza je ob počitnicah s podporo občine ljubljanske in kraljevske banske uprave organizirala pod vodstvom brezposelnih učiteljev(ic) izlete tiste šolske mladine, ki ni odšla na kmete ali na morje. Važno je bilo delo za ustanovitev poklicne posvetovalnice. Občni zbor je sklenil, da se akcija za ustanovitev poklicne posvetovalnice nadaljuje, ker moramo uvesti načrtno gospodarstvo tudi pri uporabi duševnih in telesnih sil naroda.

Obširneje je bilo poročilo o izdajanju pomožnih knjig.

Zelo potreben bi bil družinski list za starše, ki bi jih seznanil z novejšimi vzgojeslovnimi nazori s posebnim ozirom na domačo vzgojo otrok in pomoč pri učenju.

Resolucija se zavzema za to, da se zopet odpro prvi letniki na državnih učiteljiščih, ker je nevarnost, da bo nastopilo v nekaj letih pomanjkanje učiteljstva. Na učiteljišča naj se sprejemajo tudi odhodniki in odhodnice meščanskih šol pod istimi pogoji, kot iz srednjih šol. Pospeši naj se zidanje poslopja za III. drž. gimnazijo in za novo žensko gimnazijo v Ljubljani, ker je poljanska prenapolnjena. V Mariboru naj se otvori nižja ženska realna gimnazija, in v Murski Soboti razširi nižja realna gimnazija v popolno. Čimprej naj se preskrbe izdaje slovenskih učnih knjig za vse predmete na srednjih in meščanskih šolah v naši banovini. Monopol na knjige in zvezke naj se odpravi. Manjkajoče učiteljstvo na vseh vrstah šol naj se namesti v bodoče pred začetkom šolskega leta, kakor določa zakon.

Direktor Kadunc iz Maribora je stavil v imenu mariborskega društva zanimiv predlog, ki zasluži, da se javnost o njem izreče; namreč, da bi se ustanovila v Mariboru višja srednja šola za gospodinjstvo.

Razpravljalo se je vprašanje družinskega lista, ki naj bi ga izdajalo mariborsko društvo s podporo Zveze. Odbornik ljubljanskega društva g. Hreščak je bil mnenja, da se niti starši niti učiteljstvo še ne zaveda pomena, ki bi ga imel list za vzgojo naroda, zato ni upanja, da bi bili pripravljeni žrtvovati za list še kako nizko naročnino.

Ob koncu se je oglasil k besedi še zastopnik osnovnošolskega učiteljstva, tajnik JUU g. Kumelj, ki je pojasnil težkoče naših narodnih šol in izrazil nekaj za splošnost važnih misli, predvsem: V šoli naj se uveljavljajo zahteve staršev in učiteljev; prosvetna politika v zadnjih letih je bila samo osebna, ni se pa dotikala osnovnih nalog vzgoje narodovega naraščaja; šola naj se otrese nepotrebnega učnega balasta, ker mora vzgajati za življenje; učiteljski naraščaj naj bi zopet prišel iz kmetskih krajev. Lokalni politični vplivi na učiteljstvo onemogočajo redno in mirno delo v šoli, zato naj se ti vplivi izločijo in učiteljstvo zopet vrne šoli ter zakon tolmači tako, da je prvo šola, potem šele izvenšolsko delo. Splošno odobravanje je spremljalo njegove besede.

Resolucije so bile soglasno sprejete. Predsednik g. dr. Lončar se je zahvalil za pobude, ki so jih dali Zvezi delegati in delegatinje za delo v bodočnosti.

Občni zbor je bil lepa manifestacija želja naših staršev za izboljšanje pouka in vzgoje.

Bresposelnost učiteljskih abiturientov

Poldrugo leto, odkar obstoja Odsek brezposelnih učiteljskih abiturientov pri sekciji JUU v Ljubljani, se je poleg vsega dela, — ki je zasledovalo predvsem smoter: poiskati, kolikor je največ mogoče, vse možnosti, da se zmanjša število brezposelnih absolventov učiteljišč v naši banovini, — vodila tudi statistika o namestitvah novincev. V preteklih dneh se je mnogo govorilo o brezposelnih učiteljih tudi na zasedanju banskega sveta tako pri poročilih socialnega kakor prosvetnega oddelka. Iznešene so bile najrazličnejše številke tako o zaposlenih, kakor tudi o onih, ki še čakajo na službo. Omenile so se tudi številke o onih, ki so zaposleni iz bednostnega sklada.

Premnogi so mislili, da je z nastavitvami, ki so bile izvršene lansko leto, problem brezposelnih učiteljskih abiturientov odpravljen. S tem, da se je pokazala dobra volja pa še ni storjeno vse, kar bi se moralo storiti, da bi se stanje brezposelnosti učiteljskih novincev, ki straši že od leta 1931. dalje, enkrat za vselej rešilo v zadovoljstvo »odrešenja« čakajočih, kakor tudi v dobro in izboljšanje naših šolsko prosvetnih razmer.

Najnovejša statistika o brezposelnosti učiteljskih abiturientov je sledeča:

V Ljubljani je leta 1931. absolviralo učiteljišče 41 gojencev, od teh je zaposlenih 34. 1932. je absolviralo 39 gojencev; od teh je zaposlenih 33. 1933. je absolviralo 36 gojencev; od teh je zaposlenih 23. 1934. je absolviralo 31 gojencev; od teh so zaposleni 3. K temu je treba pripomniti, da so bili nameščeni vsi abiturienti, ki so vložili prošnje, razen nekaj izjem. Ostali so si poiskali kak drug poklic, ali pa nadaljujejo študije na univerzi. Gojenci iz leta 1934. so pretežni del na odslužitvi kadrskega roka. Gojenk je absolviralo v Ljubljani leta 1931. 68; od teh je nastavljenih 55. 1932. je absolviralo 74 gojenk; od teh je nastavljenih 47. 1933. je absolviralo 82 gojenk; od teh je nastavljenih 30. 1934. je absolviralo 58 gojenk; od teh še ni nobena nameščena.

V Mariboru so absolvirali leta 1931. 44 gojenci; od teh je nastavljenih 29. 1932. je absolviralo 47 gojencev; od teh je nastavljenih 36. 1933. je absolviralo 39 gojencev; od teh je nastavljenih 22. 1934. je absolviralo 50 gojencev; od teh je nastavljen samo eden. Za ma-